

רוממות

גליון 157 שנה ד' פרשת ויחי תשע"ט

גליון שבועי לבני התורה

על הפרק

העורך

בשעה שאנו עומדים בפתחה של פרשת ויחי, עלינו ללמוד מן המוסרים שבה, אשר עומדים ונצבים, חיים וקיימים, אל מול עינינו.

ידועים דברי רש"י בתחילת הפרשה: 'למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם וליבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם'. **מידי** שנה בשנה בפרשה זו, ובעוד הזמנויות, היה רגיל רבינו הגדול מרן ראש הישיבה רבי שמואל אויערבאך זיע"א לחזור על דבריו הברורים של מרגא ורנא בעל ה"חתם סופר" זיע"א בדרשותיו (ח' טבת תקצ"ט), והיה מוסיף ואומר כי העיקר הוא שיכנסו הדברים בלבנו. **לכאורה** יש להבין, הלא מבואר במדרש שכל זמן שאחד מן השבטים היה קיים לא נשתעבדו למצרים, וא"כ בפטירת יעקב לכאורה עדיין לא החל השעבוד, ועד סוף ימי חייו של לוי שהאריך ימים יותר מכולם.

אך מכל מקום, העמיד לנו החת"ס, שכל זמן שאחד מן השבטים קיים, ומכל שכן כל זמן שיוסף היה קיים, היו עובדים את ד' ולא התערבו בגוים לא למדו ממעשיהם. וכל זמן שהזקנים היו חיים לא תמלא הארץ אותם, לא היו נבאים אל הכלים ולא הביטו החוצה... אבל אח"כ נתמלא הארץ אותם, וישראל היו בראש כל חצוצות ובכל בתי המשתאות והשחוק, ובכל מעשי מצרים ותועבותיהם.

וכל זה מכיון שהיה הפרש גדול בין חיי יעקב ובין אחר מיתתו, שבחיי יעקב אבינו עמוד התורה, נמשך לבם לעבודת ד' מנדבת לבם, ולא היה זה אצלם כמו שיעבוד ועול כבד... כי כאשר ראו לפנייהם דמות של עמל ומתיקות התורה, לא היה להם שום פיתוי ונסיון, ולא היה להם שום שייכות שיג ושיח עם מצרים,

אבל כשנסתלק יעקב אבינו ע"ה פסקה מתיקות התורה, ושוב לא היתה כמו בחייו, נסתמו עיניהם מפני צרות השעבוד. וממילא כבר היו נטיות בישראל ללכת ולדבר עם מצרים, להרויח וליהנות קצת מהם. ואף שלא עברו עבירות, מ"מ היה מצב של פיתוי קצת לצרכי פרנסה... לקבל מן המצרים טובות הנאה. וגם כשהתחיל השעבוד ממש לא היה זה בתורת שעבוד, אלא פיתו אותם בתואנות של פרנסה, ולצורך המלכות... ואיתא במדרש שאפילו פרעה עצמו הגיע לעבודה. ועי"ז התחילו להתקרב אליהנות ממעמדי מצרים ושאר פיתוייהם.

לכן, אפילו שהיה אחד מן השבטים קיים ולא התראו החוצה... אבל היה זה רק מחמת שהזקנים לא הניחום, עמדו בפרץ לשמור, הוכיחו בשער, וכך העמידו והחזיקו את כלל ישראל בבתי המדרשות בלימוד תורה ומוסר. אבל מ"מ ה'מתיקות' נחסרה מהם, ומנהג אבותיהם הקדושים היה על צוארם, כעול ומשא כבד, והיו כמשועבדים ליוסף ואחיו, וכל מעשיהם הטובים היו כיון להכריחו את עצמם לכך... אך בשורש, התאוה תאוה להיות ככל הגוים! הרעיש כבר בטומאת מצרים, החלו להביט סביבם ברחובות ובשווקים... הגם שבפועל לא נמשכו אחריה.

כאמור היה רבינו זיע"א חזר ומשנן דבר זה רבות. אך באחד ממעמדות הזכרון לרבינו הגדול מרן בעל ה"אבי עזרי זיע"א, הוסיף רבינו זיע"א לבאר נקודה נוספת בעניין זה.

הנה מיתתו של יעקב לא הובאה כי אם בסוף הפרשה, אך דווקא בתחילת הפרשה בעוד יעקב בחי חייתו, שם ניתן הסימן לכך שנסתמו עיניהם וליבם של ישראל, והדבר אומר דרשני.

לפי פשוטו יש מקום להבין, שמיד בפטירתו של יעקב אבינו החלה הירידה בעם ישראל, ומיד נסתמו עיניהם וליבם,

אלא אין הדבר כן, כי אם בשעת הסתלקותו של יעקב נסתמו עיניהם וליבם, אזי מוכח שכבר קודם לכן בערוב ימיו של יעקב החל לפעפע השורש, ואף כי בפועל כשמת אז נסתמו עיניהם וליבם, אולם הדבר החל עוד בזמן של "ויחי יעקב"...

הוסיף רבינו זיע"א ואמר: אף כי אמנם כל זמן שיעקב אבינו חי, הדבר נמנע מהם להמשיך ולהגרר אחרי תרבות מצרים, אך אפשר ובדקי דקות היתה אותה דביקות רק ביעקב עצמו - אך לא בדרכו... ולכן לאחר הסתלקותו לא נמשכה ההתבדלות הזו באופן עצמאי, כך שנתברר למפרע, שעוד בעת שהיה "ויחי יעקב" - כבר אז נסתמו עיניהם וליבם של ישראל.

אכן, פעמים שיכולים לנפנף באותו מורה דרך הצניע את חניכיו קדימה, ולקודק סביב הדמות, לעשות עצרות לזכרו, ולנפנף כי אנו תלמידיו... אך כשמגיעים לדבר על הדרך אותה הנחיל, אין איש שם על לב, עד שהבת קול יוצאת ואומרת: 'הלוא אותי עזבו ואת תורת שמר'...

עיקר הדברים אותם ביקש רבינו זיע"א להדגיש, היא הנקודה, כי בעוד אנו רואים פירצה, אין היא התחילה עכשיו, אלא שורש יש לה מאז ומקדם.

ואז, כשהיה התחילה, רק שם הוא שורש הנפילה.

וכך נמצא מפורש בדברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף קו ע"א) כי הפסוק האחרון של פרשת ויגש אשר מתחבר עם הפסוק הראשון של פרשת ויחי, בלי ריוח בנתיים, כדי להורות לנו כי נסתמו עיניהם וליבם של ישראל, הוא פסוק שמדבר על צער!

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאוד - 'אמר רבי יוחנן, כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער וכי וישב ישראל בארץ גושן'.

כשאנו בתוניהם מהו הצער שזכר בפסוק זה, הרי שאנו רואים את הביטוי המושלם לכך בזה שקבעה הם את מקומם, ונאחזו ונאסרו לקרקע, וכלשון התרגום יונתן: 'ויבנו להון פתי מְדַרְשִׁין ופלטין בְּאֶרֶץ דְּגֶשֶׁן וְאֶחְסִינוּ בְּהָ אֶחְסַנְתָּ חֻקְלִין וְכַרְמִי'.

וכאן הרמז לאותו חטא, הנזכר בדברי הנביא יחזקאל (פרק כ) כי קשה היה להם לצאת ממצרים, מאותה הסיבה שהתחילה כאן, בזה שהם נתיישבו ונשתקעו בארץ גושן.

וכך לשון בעל ה"כלי יקר": 'כל פסוק זה באשמת בני ישראל הוא מדבר, כי הקדוש ברוך הוא גזר עליהם כי גר יהיה זרעך, והמה ביקשו להיות תושבים במקום שנגזר עליהם גרות, וכו', הפסוק מאשימם על ישיבה זו שביקשו אחוזה בארץ לא להם, ולא כך אמרו אל פרעה לגור בארץ באנו, למלמד שמתחילה לא ירדו להשתקע שמה אלא לגור 'כמדירי בי דיירא', ועכשיו חזרו מדבריהם, וכל כך נשתקע שמה עד שלא רצו לצאת ממצרים, עד שהוצרך הקדוש ברוך הוא להוציאם משם ביד חזקה...'.

שורש הנפילה התחיל אפוא, עוד בחיי יעקב אבינו!

פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם וליבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם'.

אך זה נרמז דווקא בתחילת הפרשה להורות לנו כי צער הפטירה של יעקב אבינו מתחילה מפסוק זה האחרון לפרשת ויגש.

חורמה ותרומה נכבדה להוצאות הגליון

לעילוי נשמות אמה של מלכות

אם רבנו מרן ראש הישיבה זצוק"ל

הרבנית הצנועה והחכמה מרת חיה רבקה אויערבאך ע"ה

בת הרה"ג רבי אריה לייב רוחמקין זצ"ל

בטח בה לב בעלה גאון ישראל מרן הגרש"ז זצוק"ל

נלב"ע י"א טבת תשמ"ד

ולעילוי נשמות עזרתו בחיים של רבנו מרן ראש הישיבה זצוק"ל

אשר מוסרה נפשוה וליבה למען טובת רבינו הגדול זצוק"ל

האשה הצדקנית והחסודה מרת רחל ע"ה

בת הרה"ה רבי פנחס אליעזר הכהן זצ"ל

נלב"ע י"ד טבת תש"ן לסדר "מותה עלי רחל" בפרשה זו סתומה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י אחד התלמידים שזכה להסתופף בצלו של רבינו זצוק"ל

בעודינו מלוכפים בקדרות יתמותינו אשר יום יום צוברת לבנו מגעגועים

עזים למורינו ורבינו זיע"א, והנה יום י"ד טבת הראשון ביתמותינו הגיענו.

יום אשר הוקדש כולו על ידי אבינו רועינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל לזכרה

לעילוי נשמותיה של מחברתו בחיים ה"ה

הרבנית הצדקנית מרת רחל ע"ה

חשים אנו את לחישתו לאלו אשר עדיין יכולים לעשות לעילוי נשמותיה,

עכשיו לבני-תלמידיי אני צריך, אלו כשאן בארץ החיים לאו"ט; הרבו תורה,

הרבו תפלה, הרבו צדקה, למען נשמותיהם/נשמותיה, למען יוכלו יחדיו לישוב

על שיוכלנה בגן עדן להתענג על ד' מתוך עילוי אחר עילוי.

אלו אשר יודעים ומבינים "הכרת הטוב" מהי, תלהט נפשם ביקוד הכרת

הטוב והתודה שאנו כולנו חייבים להם, למען יהיו כל מעשינו הטובים ביום

זה - שבת קודש פרשת ויחי - מוקדשים לעילוי נשמותיה, ואף ללמוד משניות

לזכרה כל אחד כפי כוחו וזמנו. וכל 'מפסיר', 'קדיש', 'ש"ץ', יהיו תוספת

רצויה ומשובחת.

נא לכיון לעילוי נשמות מרת רחל בת הרה"ה פנחס אליעזר הכהן ע"ה

ויה"ר שזוכה על ידי כן לגרום להם לנחת רוח למעלה שימליצו טוב עלינו

ועתידו בעדינו לישועה קרובה וגאולה שלימה ב"א.

הונצח ע"י אחיינו תלמידו ומקורבו של רבינו זיע"א

הרה"ג רבי מנחם מנדל אויערבאך שליט"א

כאשר שוהים במצרים ומרגישים בבית' זה תחילת השעבוד, כאן נסתמו עיניהם וליבם של ישראל.

בשבוע האחרון חל צום עשרה בטבת, שבמהרה יהפך לנו לששון ולשמחה. **אם** נחל להתבונן במהות הצום, שיש בו חומרא יותר מאשר צומות אחרים, עד שיש סוברים שהוא דוחה שבת - נראה כי ישנו קושי להבין על מה צמים.

הרי ביום זה הבבלים החלו בסך הכל את המצור על ירושלים, ביום זה עדיין לא אירע שום דבר משמעותי, והעיר המשיכה להתקיים את חיי חורבן. ועדיין לא הבקינו את חומות ירושלים

עצמם, עדיין לא התקרבו לבית המקדש, ועדיין לא החריבו אותו. מן הסתם אף היה מי שאמר: ומה בכך שיש מצור על העיר, אין זו סיבה לנקוט כל פעולה שהיא, הבה ונמתין עד שימות הכלב

או עד שימות הפריץ...

אך לא, יום זה נקבע לדורות כצום חמור מאוד! אותו יום שבו רק החל המצור על ירושלים, נקבע לאותו יום שבו החל בעצם התהליך האמיתי של החורבן...

זהו גם הביאור באסון הגדול שראו חז"ל הקדושים בתרגום התורה ליוונית, שאירע בח' טבת, ותקנו לנו להזכירו בסליחות לעשרה בטבת...

ולכאורה מה בכך, הרי כך יוכלו ללמוד אחרים את התורה, ולהתבשם מיפיה וכו', ובסך הכל 'הנגיש' את התורה לציבורים רחבים...

אך חז"ל ראו בזה קלקול! - בחיבור, רח"ל, של תורת ד' ועם ד' לעם היווני...

עלינו ללמוד כי כאשר נוצר סדק קטן בשכר, יש לטפל בו מיידית במלוא החומרה. כי גם כאשר הכל נראה בסדר מבחוץ, אך אם בפנים ישנו סדק קטן, הוא עלול להתרחב ולגרום להתמוטטות השכר כולו!

בכל דבר עלינו להתבונן היכן התחיל הנפילה, היכן התחיל הקלקול. כי שם נמצאת הסיבה, כי רק שם עוד אפשר לעזור.

כך הוא בכל חיינו הרוחניים בהתמודדות מול היצר הרע, וכך מקובלים אנו מחז"ל שזהו דרכו של יצר הרע, בתחילה אומר לך כך, ולבסוף אומר לך... הוא לא בא אלינו עם הצעה ישירה ומפתה לעבור ח"ו על עבירה 'שמנה', אלא מתחיל עם הקצוות שלנו, עם השוליים שלנו, אולי

האפורים במקלט, אלו שלא נראים כל כך בעלי חומרה יתרה, אלו שממוקמים רק ב'פריפריות' של אזורי הלב שלנו...

אך אותם הדברים הקטנים הם השורש פורה ראש ולענה, של כל ההידרדרות הקיימת, וזו שעשויה להיות בעקבותיה.

מחילות רבות עושה השטן להגיע אל תוככי הלב שלנו, מדרום ומצפון, תעלות ארוכות בהם הוא יכול להביא את הציוד שלו רח"ל, כאשר הוא מתחיל כאמור עם ה'פריפריות' של לבנו, הדבר

קשה שבעתים לעזור אותם בסוף אחרי שהם הגיעו ליעדם ח"ו! כל תפקידנו בעולם, כאשר הקב"ה נתן לנו מעט שכל ובינה - להבין, כי עלינו לעזור את הגלגל בראשיתו.

לא צריך חכמה גדולה בשביל זה, די להיות יהודי חרד לדבר ה'.

לפנינו קינתו של רבינו זיע"א אשר קבע עלי ספרו "דרכי שמואל - אהלות", לעי"נ מחברתו הטהורה תחת הכותרת "אהל רחל":

והאהל, אהל תורה זה ואשר יזכיר ד' יתברך לנטוע עוד אהלים כנחלים יהא לעלו נשמתה בגני מרומים.

ונוסף זה לזכות תורתה בחיים ואש אהבתה לתורה לא תכבה לעולם תוקד להאיר נשמתה להתעלות בעלוי אחר עליו.

כי אהבתה ומסירות נפשה לתורה לא ידעה גבולות ומצרים זכתה להקרי' מאורה לאחרים והדליקה אש שלהבת התורה בהרבה לבבות.

כי בעוצם חלמיש לפיד אמונתה הטהורה התהלכה לפני ד' כל הימים וידעה ברוב תבונתה למאס בתענוגי תבל ולחשוב חשבונות של עולם נצחי.

לא תתורא אהבתה לעמלי תורה כמה קרנו פניה, עת ראתה לפניה בן תורה, שקדן בתורה עמל בתורה.

פתחה והפקירה ביה לפני מבקשי תורה ויראת ד' קיבלה פנים במאור פנים ובהבה ושמחה רבה ועל ידה ובזכותה זכית קצת להרבות תורה

עמדה על המשמר והוכיחה אותי במתק שפתי, שאני לא יוצא ידי חובתי והארת פנים לפלוגי שכה מחכה לה ולפלוגי צריך יותר זמן וכהנה וכהנה וצדקה ממני

עולם חסד יבנה מי ימלא מי יספר גדול חסדי ומסירות נפשה לזולת בגופה ומאודה אף חכמתה העצומה עמדה לה לעצה ותושיה, והיתה למשיבת נפש כמלא מובן המילים.

זכורני בימי חופשה, והיא היתה מחוץ לעיר לקצת מנוחה והיא כבר תש כחה למאד ואז נודע לה על אשה חולנית שרק היא יכולה לטפל בה. ונסעה וחזרה לעיר וטפלה במסירות עצומה

וגם בעת יסוריה שכחה את ענייה ובכל לבה כאבה כאב אחרים, ובכל מיצוי נפשה טרחה להביא לידי פתרון

אשה יראת ה' היא תתהלל בכל דרכיה ואורחותיה יראתו יתברך נגד עיניה לא אוכל תארה, מעת ההל למשמש ובא חודש אלול כבר החל רוח ד' לפעמה

כל החודש היתה מרבה בתפלה וחשבון הנפש חרדת יום הדין היה לגד עיניה וחושיה כמוחש ממש.

כל יום הדין, התפילות ולרבות בעת האכילה חשה פחד הדין כמעט בלי היסח הדעת כלל.

ויראת חטא היתה זהירה בזהירות עצומה ובחרדה מכל חשש ונדנדו חטא כאשר נחלש מאור עיניה היה בראש דאגותיה שלא תכשל בחליה באסור תולעים וכיו"ב

חכמה ולב בכל אורחותיה, נגלתה בחכמתה העצומה ובטוהר וזון לבה בלבנת הספיר, כעצם השמים לטוהר.

צהלתה על פניה ודאגתה בלבה קיימה בהפלגה עצומה שמחתה בשמחת אחרים גם בימי צערה ומכאוביה לא יתאר ולא יאומן

חבוב מצוה, איה הלשון, איה העט אשר יתאר גדול חביבותה בכל לבה ובכל נפשה למצוה והדרה ולכל מנהג ישראל.

ובין אדם לחבירו בזהירות עצומה התרחקה כמטחוי קשת מלפגוע באחרים ידעה להבליג ולא להשיב כצאת השמש בגבורתו

והאמת נר לרגלה מדת האמת שבה במלא מובן משמעות הדברים ללא שום כחל ושרק של אבק שקר.

צניעות וענוה הן צניעות צניעות, אני אחשה, ואת צניעות לכל שלל גוונך, הרימי בכח קולך וזעקי מרה אללי לי, כי אבדה כלי חמדתי.

אחת היא אשר אספרה ואשר היתה מסורה בעזרתה לאחרים בכל תוך תוכם של החיים, ושמעו לנועם הדרכתה וכמעט לא ניתן לשמור כללי הצניעות אבל כמו חול שם גבול לים ובעוצם דעתה ידעה להבדיל, ושמרה במלוא זוהרה הן בדבר שפתיים והן במראה עינים, ובכל.

תמו מקצת שבחיה, וכבר הזכרתי עוד ממקצת שבחיה, כאשר קוננתי עליה ביום המר והנמנה על כחה הגדול בתפילה ועוד ועוד, ותכתב זאת לדור אחרון למען ישמעו במחנה העברים, כי המעלות הגדולות במצות עשה, ואין זה ח"ו נחלת העבר, ואל נחלת סופרים כי לנו אנו, לנו לדורותינו לשמור ולעשות כל דבר המצוה הזאת.

מכתבו של הגרעק"א

מי שמתבונן במקצת בהליכות חייו של רבינו זיע"א בביתו, לא יכול שלא להזכיר את מכתבו של מרנא הגאון רבי עקיבא איגר זיע"א לאחר פטירת אשתו ע"ה, כאשר הציעו לו להתחתן בשנית, וכך לשון המכתב:

"כעת בעונותי הרבים אין דעתי צלולה רפו ידי מלמה לכתוב בזריות כדרכי, וכעת אף כי באתי להשיב לא ידעתי מה להשיב, רעיוני נבוכים לבי סגור ידי קצרה מלהתייב בשום ענין, והנני רק כשופך דברי במרירות מלב בגנוחי גנוח וילולי יילל, ליה אוהבי אם חלילה תמצאו עול במכתבי לא תאשימוני, כי אין אדם נתפס על צערו.

ראשית דבר אני מתפלא על חכמתכם הגדולה ויראתכם התמימה, מה היה זה הנחיצות לצער נפשות יקרות באנחה המשכרת כל גופו של אדם, וכי,

האם נתתני לאביר ורוע לב כי אמרה לעשות שידוך בימי אבלי, האם אשכח אהבת אשת נעורים יונתי תמתי אשר חנן אלקים את עבדו להעמיד ממנה תולדות הגונים, זרע בירך ה' יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב, היא גדלה אותם לתורה ויראת ה' היא היתה בעוזי להמעט תורת ד' אשר בקרבי כאשר הרבית בזה בשבחה בהספדה בפניה. היא היתה שומרת לראשי להשיג על גופי החלש והנדכה. היא הסתירה ממני דאגת הפרנסה שלא להשביטני מעבודת ה', כאשר אנכי רואה ומבין את זאת כעת בעונותי הרבים, היא הולכה עמי בן ובת תחת החופה בעונג ובשמחה.

עתה כי שבה אל בית אביה בנעוריה, היא מלחם אביה תאכל ומפרי מעשיה תשב עונג ובנחת, ואנכי השכול גנוע ומוכה כלי שבור ידי כבדה על אנחתי, איה איפוא ידעו גדיות, את מי אשיח דאגתי וירוח לי, מי ישגיח וישים לב עלי, ואיך אשכח יד ימיני ואתן הפוגות לעיני בפנות ימין ושמאל ואין עזרתי בי. מי מקרוצי חומר יודע גדול צדקתה וצניעותה יותר ממני. פעמים רבות היה לי משא ומתן עמה בויכוח

ביראת ה' עד חצי הלילה.

כאשר תבינו עם הדבר האמור בספר הזה למטה, גדול כים שברי, מכתני אנושה, עולם חשך בעדי, ערבה ממני כל שמחה וגיל, צדיק הוא ה' וגו' כל דרכי משפט. תנצב"ה, וזכותה יעמוד לי ולזרעי עד עולם."

ואיך אנחנו?!

על הקשר העמוק שהיה לרבינו

זיע"א אפשר ללמוד גם מעדותו של תלמידו הגר"י יחיאל שטרנברג שליט"א: כשהגענו לנחם את רבינו זיע"א ב"שבעה" על פטירת הרבנית ע"ה, שררה אורית נכאים בחדר... לפתע פנה רבינו לאחד מתלמידיו הקרובים ואמר בזה הלשון: 'כשנחת אותי אצל אמא שלי, זה היה נוחם אמיתי, עכשיו זה לא שייך'... והשתתק בתוהה.

ביציאה מהבית, ביקשנו הסבר לדברים. פתח וסיפר אותן תלמידי, שבשעה שהרבנית חיה רבקה ע"ה אמו של רבינו נפטרה, וישבו 'שבעה', הוא הזכיר לרבינו את דברי רש"י בפרשת חיי שרה: 'כל זמן שאמו של אדם קיימת כיון הוא אצלה, ומשמחה הוא מתנחם באשתו, ואז כששמע רבינו את דברי רש"י אלו, הודה לו ואמר שהיו אלה דברי נוחמים עבורו. אבל עכשיו רמז רבינו כי זה כבר לא שייך, ומה שייך למצוא נוחמים'...

זאת נחמתי בעיני

אך זאת העידו תלמידים רבים שלמדו בישיבה בתקופה המרה והקודרת, טבת תש"ן, כי באותם חמישה ימים אפופי דאגה וחרדה, בהם הרבנית ע"ה שכבה על ערש דוי בבית החולים בתל אביב, לא מש רבינו זיע"א מלישב לצד מיטתה, בד בבד עם היותו שקוע בתלמודו ועמל בכתבת קונטרס עמוק ומקיף בעניני 'ברירה'!

וזכרים הם כולם איך מיד בתום יום השבעה הנוראים, לאחר קום רבינו זיע"א מאבלו, בו ביום, רבינו התאזר בעוז ובגבורה בשמרו 'שיעור כללי' בהיכל הישיבה במשך שעותיים רצופות בסוגיא של 'חצי נזק צרורות' בריש פרק כיצד הרגל!...

כמו כן באותם ימים חשוכים, בד בבד עם לימוד הישיבה, עסק רבינו רבות בענין של 'פתוחות וסתומות', וחייד חידושים נשגבים, זאת היתה נחמתו בעניו ובימי מרודיו, ותורתו היתה שעשועיו. הדברים העלו על הכתב, ונתקבצו לכדי קונטרס שלם שנדפס באותם ימים בקובץ 'שערי ציון', ולימים נקבעו לדורות בפתח ספר 'מנחת צב' על עניני סת"ם מאת תלמידו הגר"י צבי וידר שליט"א.

כאשר בראש הקונטרס חרט רבינו זיע"א בדם ליבו את השורות הבאות: "עם וסמוך לסיום עריכת הדברים בירח טבת, היה בי יד ד', ובפרשה זו סתומה נלקחה ממני מאור חיי ומתה עלי אשתי הצדקנית והחסודה אשר נתן לי הקב"ה לעזרה לחיים, לא לפי מעשי, אלא ברוב רחמי וחסדי העצומים, ואשר עמדה לימיני בכל לבה ובכל נפשה, מרת רחל בת ר' פנחס אליעזר הכהן ז"ל, זכור לה ד' מסירות נפשה ואהבתה הנוראה לתורה בלי מצרים."

העונג היחידי...

מפליא היה לראות את רבינו זיע"א תמיד, וגם באותם זמנים קשים, כאדם מדושן עונג ומלא שמחה תמיד, למרות כוס היגונים שנפל בחלקו שעלה על גדותיו, וכה היטיב לתאר בהספדו ברגשת לב הגה"צ רבי יוסף מאיר אלטמן שליט"א: למעלה מזה היה אצלו הענין מש"כ מן החזון איש זיע"ה באגרות: "בהיותי שבור ורצון כל הימים ולא זכיתי לשום עונג מתענוגי החיים, העונג היחידי לי לעשות רצון קוני", מילים אלו שבשר דוד בדוריו כתב על עצמו המה מרפסין איגרא! כל אלו שהסתובבו אצל החזו"א מספרים שהוא היה תמיד מדושן עונג עם שמחה עצומה, ובעל כרחך הפשט בזה שהוא חי כסדר עם התענוג הזה של "לעשות רצון קוני"!

אם רוצים למצוא מעין דוגמא כזאת שכתב החזו"א על עצמו, הרי ניתן למצוא זאת אצל ה"גיוולאדיע קודש הקדשים" שאבד מאתנו כעת, שהיה שבור ורצון כל הימים ולא זכה לשום עונג מתענוגי החיים, העונג היחידי שהיה לו, היה רק מתורה ועבודת השם, חוץ מזה לא היו לו תענוגים...

מסירותה בשעות הקשות

הדאגה של הרבנית ע"ה ללימודו של רבינו זיע"א היתה מופלאה ביותר. וכה שח הגר" אברהם חיים ריבלין שליט"א: היה זה בשנה האחרונה לחייה, ולא הרגישה טוב ממש, ורבינו לא יצא לישיבה מחמת כן כאשר ראה את מצבה. אך היא דחקה בו שילך לישיבה, ואמרה לו כי הישיבה היא מקומו ואינו צריך להשיג במצבה כלל! והפצירה בו שוב ושוב להיך, כאשר ניכר כוונתה התמימה והיוקדת. אך רבינו לא רצה לעזובה עד שראה כי אחת מקרובות המשפחה נכנסה לבית, ואז הסכים עימה שהוא יכול ללכת לישיבה, והיה זה מעשים שבכל יום...

אפילו פעם אחת!

רבינו זיע"א שח פעם לאחד ממקרוביו הגדולים שליט"א, כי לאחר שנים הוא תפס שבשנותיהם הראשונות לאחר נישואיהם, היה חוזר מהלימוד לביתו בשעות הערב, והיו יושבים יחד לארוחת ערב, אך מיד אחר כך היה חוזר וממשיך את לימודו בבית.

והדגיש רבינו כי אף פעם לא העירה לו או ניסתה להסב אתה שומת ליבו כי היא נצרכת לשיחת יתר, ואף שהיא היתה יושבת לבד, והוא יושב ולומד, היא לא הפריעה לו כי הוא זה! ואפילו פעם אחת לא דיברה על זה... ואמר רבינו שזה פלא ממש, איך שזה היה כל כך טבעי אצלה עד שהוא אפילו לא הרגיש בזה...

ההנאה האמיתית

בני המשפחה הקרובה מספרים: בתקופה בה כיהן רבינו זיע"א כראש כולל ב"ישיבת שם" בשכונת הבוכרים, היה אחד מקרובי משפחתו שגם היה לומד שם, מתלווה לרבינו לאחר סדר שני לביתו לאכול ארוחת ערב, ולאחר מכן להמשיך יחד את סדר שלישי בביתו.

כיון שהיה רגיש הנ"ל למצב בו היתה הרבנית בודדה בביתה, היה מרבה להעלות

מעשים ועובדות מגדולי הדורות, וכמובן שהרבנית ע"ה היא לה הנאה מזה. אך כשראתה שהדבר לפעמים גוזל זמן מהלימוד האיכותי של רבינו זיע"א, על אף שהיה זה לה למשיב נפש, מיד היתה פונה ואומרת: לא באנו כאן לשמוע סיפורים אלא ללמוד, הזמן יקר מדי בשביל זה... והיה ניכר איך באמת יש לה הנאה מהסיפורים, אך הנאה יותר גדולה יש לה אם הלימוד לא יפגם כי הוא זה!

ותסגור הדלת...

עוד שח הג"ר אברהם חיים ריבלין שליט"א: היה תקופה מסוימת שמדי שבת היה מגיע אברך תלמיד חכם עם ילדו הקט בשעות הסעודה ביום השבת לשוחח עם רבינו זיע"א בלימוד, והיתה היא ע"ה לוקחת את הילד הקט לחדר הפנימי ומוציאה לו משחקים ויושבת ומשחקת עמו, כאשר היא סוגרת את דלת החדר לבל יפריע הילד ח"ו ללימוד המשותף של רבינו זיע"א עם אורחו. ורק כאשר היתה שומעת שהוא פונה ללכת, היתה יוצאת מהחדר ומביאה את הילד לאביו...

מי קודם?

שח תלמידו הג"ר אליהו ויינר שליט"א: היה זה פעם אחת בצעירותי בליל שבת אחרי שלמדנו חברותא ארוכות, ובדרכנו למעונו של רבינו זיע"א הפטיר ואמר לי: "זכורה לטוב הרבנית ע"ה, שהיתה נותנת לי בליל שבת ללמוד עד מאוחר..." וכך אירע פעם אחת לפני עשרות שנים שהגיע אחד התלמידים מריחוק מקום לאחר שנים רבות ורצה להכנס לרבינו זיע"א לדבר איתו, אמרה לו הרבנית ע"ה: אם אתה בא לדבר איתו בלימוד, אתה יכול להכנס, אבל אם אתה בא לדבר איתו על דברים אחרים, אני קודמת! כבר שבועיים הוא טרוד ועסוק בסוגיות החמורות בפרק כירה, הוא לא דיבר איתי כלום, אם אתה רוצה לדבר איתו בלימוד, תכנס, ואם לא אני קודמת...

להרגיש את השני

כבר נתפרסם המעשה הבא בכמה מקומות, אך נביא אותו כאן כלשונו של בעל המעשה ה"ה הג"ר עופר שמאי היימן שליט"א: היה זה לפני שנים רבות בליל אחד מבניי שיח"י, בעת שהיולדת שתח"י היתה על המשבר, ונתעכבה הלידה מאוד. היה אם כן צורך לקחת רופא פרטי ללידה, אלא שכבר קודם לבואנו היה הרופא במשמרתו כשלושים ושש שעות, וענינו היו אדומות ונפוחות מעייפות. וכשראה שהלידה מתעכבת ביותר, אמר הרופא שאם לא תהיה התפתחות ממשית בחצי שעה הקרובה הריהו רואה צורך לנתח...

חששתי שכל הסיבה היא רצונו לסיים את המשמרת, וללכת לישון... אך לפוטרו בקל לא יכולתי, והיו צדדים לכאן ולכאן. תיכף ומיד יצאתי חוץ לבית החולים לטלפון ציבורי סמוך וצלצלתי לבית רבנו זיע"א. היה השגחה מיוחדת שרבינו ענה מיד לטלפון, מיד אמרתי לו את ההתלבטות בה אני נמצא, והצגתי בפניו את הצדדים. במענה לשאלתי הוא שאל מה השם המלא של היולדת לתפילה, וברך בקצרה, וסיים את השיחה.

חזרתי במרוצה לבית החולים, כשאניני יודע עדיין מה לעשות. אלא שמיד כאשר הגעתי, כבר היתה היולדת בתהליך לידה מתקדם, ותוך כמה דקות ילדה למזוט לאוי"ש. מרוב התרגשות תיכף ומיד הלכתי במרוצה לבית רבנו שברחוב 'גשר החיים', שלא היה כ"כ רחוק מבית החולים, ובעודי מתנשף מהדרך דפקתי על דלת רבנו. ולרבנית שפתחה אמרתי שמגיע לי 'מזל טוב'. וכאשר שאלה אותי הרבנית ע"ה שאגיד לה את שעת הלידה המדויקת, ענית: 15:12... אלא שאז שמתי לב שפניה של הרבנית ע"ה נשתנו...

כששאלתי לפשר הדבר התחמקה היא מלענות, אך כשניסיתי להתחנן למענה, אמרה לי שמיד כאשר התקשרתי, לקח רבינו זיע"א ספר תהלים, והחל להתפלל ללידה קלה. ואף היא, הרבנית ע"ה, עשתה כן. והנה בשעה זו בדיוק ממש סגר רבינו זיע"א את התהלים, ואמר שהוא כבר אמר מספיק, פתח את הגמ' וחזר לתלמודו... והנה כששמע רבינו דבריה, אמר לי מהחדר בו למד: 'מה תגיד עכשיו, שלראש ישיבה שלך יש רוח הקודש?! וכשענית בבטחון בחיוב... אמר לי: היסוד הוא שכשדם מרגיש את צרת חבריו כשלו, הריהו גם מרגיש כשהוקל מעליו ונושע... כך היתה כל צורת חייו, הוא היה 'חי' הוא חיי תלמידיו, ראה אותם כבניו, וכך היתה אף הרבנית ע"ה. וזאת אשר הזכיר בהספדו הנורא על הרבנית מחברתו ועזרתו בחיים ע"ה כי היא היתה 'אם הישיבה'! וכן חרט בדמו על פרוכת ארון הקדש שבביתו.

ובודאי שלא למליצה והפלגת דברים בעלמא אמר כן, אלא כך הדברים היו במציאות ממש. וכפי שידוע שכאשר היו רבינו זיע"א והרבנית ע"ה מחדשים בגד, כובע וכדו' היו שומרים זאת לשמחת כלולות התלמידים, ואף הרבנית היתה תופרת שמלות לשמחת התלמידים.

הטלפון באמצע הסדר...

עוד שח הג"ר עופר שמאי היימן שליט"א: היה זה לאחר שכבר עזבתי את הכולל של הישיבה, ולמדתי בכולל אחר, ובאחד הימים בימות החורף כאשר באתי בבוקר לאיזה ענין אצל רבינו זיע"א, הבחינה הרבנית ע"ה כי אני חש בצרירות בגרון. וכאשר שאלה אותי לשלומי, ביטלתי את הענין לגמרי. אך היא ציוותה עלי כי מכיון ש'צינים' ופחים בידי אדם, הרי שעלי להזהר מאוד ולהשאר בבית יום אחד, ולהקפיד בשתיית תה חם עד שאבריא.

אך אני לא השגחתי בדבריה, והלכתי באותו יום לכולל כדרכי מידי יום, והנה באמצע הסדר היה טלפון ובקשו אותי, והתברר מיד שזו היתה הרבנית ע"ה... ושאלתה בפיה: מדוע אניני מקפיד על בריאות?!...

התענית!

וכה שח בהספדו תלמידו הג"ר אוריאל איזנטל שליט"א: לפני מספר שנים שוחחתי עמו אודות שידוך שהוא היה מעורב בו מאוד, ואמרתי לפניו שזוכר אני את כניסת רבינו זיע"א והרבנית ע"ה לאולם לפני החופה, ולפי החיזיון אשר היה נסוך על פניהם היה נראה לי שישבו בתענית באותו היום... והשיב לי שאת זה איננו זוכר, אבל מה שהוא כן זוכר, שכאשר אני התחנתי הוא ישב בתענית! והיה זה עשרות שנים אחר חתונתי, ואיש לא ידע על מנהגו זה...

וכעת כשספרתי זאת לאחר פטירתו לאחד מבני משפחתו שליט"א, אמר לי שהם ידעו מזה שביום חתונת תלמיד קרוב היו הוא והרבנית יושבים בתענית והולכים להתפלל בכותל המערבי, ואנו התלמידים לא ידענו מזה כלל!

כבוד השבת והמועדות

רבינו זיע"א בהספדו הנורא אחר מיטתה של הרבנית ע"ה הזכיר בתוך הדברים: 'צריכים לכבד את השבת! היתה אומרת, צריכים הרי להכין משהו בכדי לכבד, אמנם אסור לה לאכול זאת, אולם כבוד השבת אסור לו שייפגם, וכך היתה בערב שבת טורחת ועושה מיני הכנות לשבת'...

בענין זה סיפר הג"ר יחיאל שטרנברג שליט"א: היה זה בשבת אסרו חג שבועות, בסעודה שלישית, וישבנו כמה תלמידים לפני רבינו זיע"א, וניגש הרבנית אל השולח והגישה סוג מאכל נוסף שלא היתה רגילה להביאו בסעודה שלישית, לשאלת רבינו זיע"א למה זה ועל מה זה? ענתה הרבנית ע"ה: הרי צריך להוסיף תבשיל בשביל אסרו חג...

לא אשכח את תגובתו של רבינו זיע"א, את ההתפעלות העצומה שהראה לה איך היא זוכרת שזה אסרו חג, ומכינה בשביל זה תבשיל מיוחד... ולא אשכח איך הרבנית ע"ה נהנתה מהתפעלותו של רבינו...

וכה חרט רבינו זיע"א בקינתו עלי ספר המובא לעיל: 'חשוב מצוה\איה הלשון, איה העט\אשר יתאר גודל חביבותה\בכל לבה ובכל נפשה\למצוה והדורה ולכל מנהג ישראל!'

מחכים לו בבית...

היה רגיל רבינו זיע"א לספר כי היה אברך שבתקופה שלאחר נישואיו הגיע אל מרן החזו"א זיע"א פעמים רבות לדבר בלימוד, והיה החזו"א מאיץ בו שלא יתעכב מידי בנימוק שמחכים עליו בבית.

וכך סיפר הגאון הצדיק רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א: 'היה זה בנערותה של אחות רבינו זיע"א, אשתי הרבנית שתח"י, כאשר שהתה היא ביום הכיפורים בבית רבינו זיע"א, כשהרבנית ע"ה לא חשה בטוב. רבינו יצא לתפילה כשכולו שרעפי קודש, ומי שהכיר את מראהו ביום הקודש יודע היאך זה היה נראה... ובכל זאת בזמן המקודש ביותר הוא שלח כל פעם לראות מה שלום הרבנית... ולא נתן להשגותיו הגבוהות למנוע אותו כי הוא זה מחובתו לדאוג לה!'

נאר תורה!

ובענין זה סיפר אחד התלמידים הקרובים ביותר, שלפני נישואיו ביקש מרבינו זיע"א הדרכה לבנין הבית, ורבינו ישב עימו כמה פעמים והקדיש לו מזמנו.

בפעם האחרונה שישב עמו קודם החתונה, אמר לו רבינו, דבר אחד אני מבקש ממך בתוקף: 'הרי אתה ממשיך בכולל האברכים שע"י הישיבה, אני אינני כמו ראשי כוללים אחרים שאיכפת להם מתי האברך מגיע... אבל זה אני מבקש, גם כשאברך לא מגיע, ונאלץ להשאר בבית, שלא יעזוב את הגמרא! אני מבקש ממך, אל תעזוב את הגמרא בכל מצב...'

הסגולה לשלום בית

שח הג"ר מנחם נובוגורוצקי שליט"א: היה זה לפני כמה שנים כאשר הזמינו את רבינו זיע"א לדבר בירושלים בכנס גדול שעסק בעניני 'שלום בית', והיה הדבר לפלא משום שלא היה רגיל לדבר בענינים אלו ברבים.

אך רבינו דיבר שם כדרכו בשמוע"ס ארוך בענין מעלת התורה, עמלה, שקידתה, ועינוה. והרחיב דיבורו על החיים המאושרים של אברכים שזוכים ללמוד תורה, ושזה העולם שלהם, כאשר השמחה שלהם הוא מהבנת קטע מוקשה ברמב"ן, או בהירות ברמב"ם שלא זכו להבין עד תתה... והאריך כיצד צריכים להיראות חיים של אברך שקוע בתורה.

וכך רבינו סיים את דבריו באמרו: אברך שחי כך, שזה המציאות שלו, אזי החיים שלו הם חיים מאושרים! או אז טוב לו וטוב לביתו, הכל סביבו נעים ושמח, ואין לו שום בעיה, לא קטטה ולא מריבה... וכנודע לשון הרמב"ם על החכמים, החברים, ש'חברתם נעימה'.

ואמנם כך ראינו אצל רבינו הגדול זיע"א שפניו קרנו ושפעו שמחה אמיתית, ובכל מקום שהיה מגיע תמיד חברתו נעימה ושמחה, רוממות של שמחה, לא קלות ראש ח"ו, רק שמחה מרוממת, וגילוי ברעדה.

לחנך על רוחניות

העיד תלמידו הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א: סיפר לי חבר שהיה באותה תקופה שלמדנו בישיבה, ואח"כ נהיה מלמד בחיידר, וסיפר לי ששאל פעם את רבינו זיע"א איזה מסר למסור להורים ב'אסיפת הורים', שיהיה זה מסר קצר במשפט אחד. אמר לו רבינו, תגיד להם שאבא צריך לחנך את הבית, להכניס רוחניות לבית, שהבית יהיה מחונן על רוחניותו ולמשל, אם אבא הולך ברחוב על הילד שלו ואומר לו, תראה כמה המכונית הזאת יפה, הוא הרס בזה את החינוך של הילד! אבל אם בבית כשהאבא מתכוון לשב"ק הוא אומר 'לכבוד שבת קודש', זהו חינוך, זה האווירה הראויה בבית, כך בונים ונבנים.

הנה בקריאת השם לבת המנהג לקרות שם בקריאת התורה, ויש מנהגים ליתן שם מיד בקריאת התורה בחול, ויש שנהגו להמתין לשבת.

ובשנית מנחת יצחק (ח"ד סימן ק) כתב בדפסר **לפאת בנינים** מאת הגה"צ בעל דרכי תשובה וז"ל הבה בשם הגהות בעל בני יששכר ז"ל, לקרוא לה שם תפארת בעת קריאת ס"ת המסמך להלידה, ואין להמתין על שיע"ה, באמרו בשלמא כשולד בן, צינתה התורה להמתין שסנה מיום למולו, ואז יקרא לו שמו, אמנם בבקיבה, מדוע נמתין אפילו יום אחד, מבלי לקרוא שם בישראל, כי את אשר נקרא לו נפש חיה הוא שמו, וממשיך קדושת ישראל על הילד, ואין אחריו מיום קריאת התורה הראשון באמרי.

1. ובשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"ד סימן כא) כתב ע"ד הדרושה, הרי נלמד מזה חשיבות קריאת השם לבת שהוא במקום קריאת שם דוכר בשעת מילה, ועד כדי כך שמעולם לא הביא דמילה ממש לענין שקודם לחתן, וברור שזה גם בגלל החשיבות וההודאה של עצם לידת התינוקת, דהא נתנית השם לה בא רק כתוצאה והמשכיות מעצם החשיבות לידתה, ופשוט. וע"ע בשו"ע (י"ד סימן רסג ס"ה) שלתינוק שמת קוראים שם, כדי שיקום בתחיית המתים.

הרב
יעקב
מן ההר

